

Sygn. akt I ACa 798/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 stycznia 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Beata Wojtasiak
Sędziowie	:	SA Elżbieta Bieńkowska SA Grażyna Wołosowicz (spr.)
Protokolant	:	Anna Bogusławska

po rozpoznaniu w dniu 16 stycznia 2020 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **H. M. i Z. M.**

przeciwko (...) **S.A. w W.**

o zadośćuczynienie i odszkodowanie

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku

z dnia 12 września 2019 r. sygn. akt I C 1737/18

I. zmienia zaskarżony wyrok:

- a) **w punkcie I i IV w ten sposób, że zasądza od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powódki H. M. z tytułu odszkodowania kwotę 30.000 (trzydzieści tysięcy) złotych wraz z ustawowymi odsetkami w wysokości 8 % od dnia 29.10.2015 r. do dnia 31.12.2015 r. oraz ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1.01.2016 r. do dnia zapłaty;**
- b) **w punkcie II i IV w ten sposób, że zasądza od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powódki Z. M. z tytułu zadośćuczynienia kwotę 130.000 (sto trzydzieści tysięcy) złotych wraz z ustawowymi odsetkami w wysokości 8 % od dnia 29.10.2015 r. do dnia 31.12.2015 r. oraz ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1.01.2016 r. do dnia zapłaty;**
- c) **w punkcie I i IV w ten sposób, że zasądza od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powódki Z. M. z tytułu odszkodowania kwotę 30.000 (trzydzieści tysięcy) złotych wraz**

z ustawowymi odsetkami w wysokości 8 % od dnia 29.10.2015 r. do dnia 31.12.2015 r. oraz ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1.01.2016 r. do dnia zapłaty;

d) w punkcie V w ten sposób, że zasądza od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powódki Z. M. kwotę 7.960,50 (siedem tysięcy dziewięćset sześćdziesiąt 50/100) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu;

II. oddala apelację w pozostałym zakresie;

III. zasądza od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powódki H. M. kwotę 1.850 (jeden tysiąc osiemset pięćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu w instancji odwoławczej;

IV. zasądza od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powódki Z. M. kwotę 6.175,60 (sześć tysięcy sto siedemdziesiąt pięć 60/100) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu w instancji odwoławczej.

(...)

Sygn. akt: IA Ca 798/19

UZASADNIENIE

Powódka H. M. wniosła o zasądzenie od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. kwoty 30 000 zł z tytułu stosownego odszkodowania wraz z ustawowymi odsetkami z tytułu opóźnienia w płatności od dnia 29 października 2015 roku do dnia zapłaty oraz o zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz zwrotu kosztów postępowania wraz z kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Powódka Z. M. wniosła o zasądzenie od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. kwoty 160 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami z tytułu opóźnienia w płatności od dnia 29 października 2015 roku do dnia zapłaty, w tym:

a) kwoty 130 000 zł z tytułu zadośćuczynienia;

b) kwoty 30 000 zł z tytułu stosownego odszkodowania.

Ponadto powódka wniosła o zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Pozwany (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powódek na swoją rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 12 września 2019 roku Sąd Okręgowy w Białymstoku:

I. zasądził od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powódki H. M. z tytułu odszkodowania kwotę 30 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w stosunku rocznym od dnia 12 września 2019 roku do dnia zapłaty;

II. zasądził od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powódki Z. M. z tytułu zadośćuczynienia kwotę 80 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w stosunku rocznym od dnia 12 września 2019 roku do dnia zapłaty;

III. zasądził od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powódki Z. M. z tytułu odszkodowania kwotę 30 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w stosunku rocznym od dnia 12 września 2019 roku;

IV. oddalił powództwo w pozostałym zakresie;

V. zasądził od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powódki H. M. kwotę 5 117 zł z tytułu zwrotu kosztów procesu;

VI. zasądził od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powódki Z. M. kwotę 7699,10 zł z tytułu zwrotu kosztów procesu;

VII. nakazał zwrócić powódce Z. M. ze Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Białymstoku) kwotę 375,87 zł z tytułu niewykorzystanej zaliczki;

VIII. nakazał zwrócić pozwanemu (...) Spółce Akcyjnej w W. ze Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Białymstoku) kwotę 1 000 zł z tytułu niewykorzystanej zaliczki.

Z ustaleń poczynionych przez Sąd I instancji wynikało, że w dniu 7 maja 2015 roku na drodze krajowej nr (...) relacji W. – B., w okolicy miejscowości P., gm. Rutki doszło do wypadku drogowego, w wyniku którego ojciec powódek C. M. doznał szeregu obrażeń ciała skutkujących jego zgonem. W chwili śmierci C. M. był żonaty, miał trzy i pół letnią córkę H. M., zaś jego żona spodziewała się drugiego dziecka. Z. M. przyszła na świat dwa i pół miesiąca po śmierci ojca. Na skutek zgłoszenia szkody, (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. wypłacił H. M. kwoty: 70 000 zł z tytułu zadośćuczynienia oraz 70 000 zł z tytułu stosownego odszkodowania. Z. M. wypłacono kwotę 20 000 zł z tytułu zadośćuczynienia i 70 000 zł z tytułu stosownego odszkodowania. Wyrokiem z dnia 8 maja 2018 roku, sygn. akt I C 743/17, Sąd Okręgowy zasądził od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz H. M. z tytułu zadośćuczynienia kwotę 80 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 27 czerwca 2015 roku (k. 104 akt sygn. I C 743/17 SO w Białymstoku).

Sąd Okręgowy ustalił, że małaletnia Z. M., mimo tego że nie znała ojca, odczuwa jego brak. W grupie rówieśniczej w przedszkolu obserwuje inne dzieci, do których przychodzą oboje rodzice, podczas gdy do niej przychodzi jedynie mama bądź ewentualnie dziadkowie. Małaletnia jest świadoma faktu, że jej tato jest na cmentarzu, wspólnie z matką i siostrą odwiedzają jego grób. Dopytuje, czy ojcowie innych dzieci także mieszkają na cmentarzu.

Sąd I instancji ustalił ponadto, że śmierć C. M. pociągnęła za sobą pogorszenie się sytuacji rodziny, w tym małaletnich powódek. W dacie śmierci był funkcjonariuszem (...) i na krótko przed wypadkiem zdał egzamin oficerski. W perspektywie miał awans zawodowy co wiązałoby się ze zwiększeniem jego dochodów. Poza tym brał czynny udział w życiu rodzinnym, samodzielnie wykonywał drobne naprawy w domu. Wspierał żonę w wychowywaniu córki H. M. i wspólnie oczekiwali przyjścia na świat Z. M.. Po wypadku, w którym zginął, cały zaś ciężar zapewnienia utrzymania sobie i dzieciom spadł na matkę małaletnich powódek. Powyższa sytuacja ma negatywny wpływ na status majątkowy małaletnich powódek. Matka H. M. i Z. M. była zmuszona ograniczyć wydatki na zakupy dla dzieci, nie jest w stanie czynić oszczędności z myślą o przyszłości córek.

Sąd Okręgowy wskazał, że biegłe sądowne z zakresu psychologii i psychiatrii stwierdziły, że małaletnia Z. M. nie przeżyła procesu żałoby. Nie doszło u niej do zmian lub zaburzeń w psychice na skutek śmierci ojca, bowiem nie było jej jeszcze na świecie. Z tego powodu małaletnia nie zna modelu pełnej rodziny, gdyż wzrasta pod opieką matki, nie ma więzi emocjonalnej z ojcem, ponieważ go nie zna i nigdy nie widziała. Postawa dziewczynki jest lękowa w obszarze zabezpieczenia potrzeb bytowych i emocjonalnych. U dziecka, które nie miało więzi emocjonalnej z ojcem, poczucie straty może być modelowane przez postawę i komunikaty płynące z otoczenia. Obecny stan zdrowia dziecka jest dobry, rozwój psychoruchowy przebiega prawidłowo. U małaletniej brak jest stopnia świadomości względem tragicznego zdarzenia. Informacje dotyczące zdarzenia przekazywane są przez środowisko, osoby bliskie, w którym dziecko jest wychowywane.. Stany emocjonalne dotyczące poczucia krzywdy ujawniane są przez osoby, z którymi dziecko ma kontakt. W ocenie biegłych rokowanie co do stanu zdrowia psychicznego jest dobre, natomiast dalszy rozwój emocjonalny i funkcjonowanie psychospołeczne są w dużym stopniu uwarunkowane postawą matki Z. M..

W tak ustalonym stanie faktycznym, Sąd Okręgowy uznał powództwa za częściowo zasadne. Wskazał, że odpowiedzialność pozwanego w niniejszej sprawie nie budzi wątpliwości i co do zasady nie była kwestionowana, a jej podstawę stanowi art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych, który jednocześnie wytycza zakres tej odpowiedzialności. Zgodnie z tym przepisem, z ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych przysługuje odszkodowanie, jeżeli posiadacz lub kierujący pojazdem mechanicznym są obowiązani do odszkodowania za wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu szkodę, będącą następstwem śmierci, uszkodzenia ciała, rozstroju zdrowia bądź też utraty, zniszczenia lub uszkodzenia mienia. Podkreślał, że wysokość zadośćuczynienia przyznawanego na podstawie art. 446 § 4 k.c. ma ocenny charakter, a przy jego ustalaniu sąd ma duży zakres swobody. W ocenie Sądu I instancji, śmierć rodzica niewątpliwie stanowi jedną z najbardziej dotkliwych krzywd i z reguły rzutuje na dalsze życie dziecka. Ma to związek z charakterem i siłą więzów rodzinnych oraz rolą pełnioną w rodzinie przez rodzica. Przypominał, że stanowisko to wyraził również Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 10 maja 2012 r. w sprawie IV CSK 416/11, stwierdzając, że krzywda małoletniego dziecka wynikająca z utraty ojca – jednej z dwóch najbliższych i najważniejszych dla dziecka osób, których nikt nie może zastąpić – będzie trwać przez całe życie dziecka, a jej skutki są nie do przewidzenia. Wskazywał, że wprawdzie w okolicznościach niniejszej sprawy powódka Z. M. straciła ojca jeszcze przez swoimi narodzinami, to jednak w ocenie Sądu Okręgowego doznała ona krzywdy wyrażającej się w konieczności dorastania w niepełnej rodzinie. Powódka już od momentu narodzin była uboższa (w porównaniu do innych dzieci) o rodzicielskie wzorce potrzebne do dalszego rozwoju. Brak tych wzorców sprawia, że dziecko ma trudności z identyfikowaniem się z płcią, budowaniem własnej tożsamości w późniejszym okresie, co w może skutkować trudnościami w zakresie rozwoju społecznego. Biorąc pod uwagę, że rodzice powódki tworzyli prawidłowo funkcjonującą rodzinę, Sąd Okręgowy założył, że C. M. odgrywałby znaczącą rolę w życiu Z. M. i brał czynny udział w najważniejszych momentach jej życia. Śmierć ojca spowodowała zaś, że powódka utraciła bezpowrotnie tę możliwość. Ponadto powódka obecnie wychowuje się w niepełnej rodzinie, w której pozbawiona jest wzorca ojca i mężczyzny. Każde dziecko do prawidłowego rozwoju potrzebuje obojga rodziców, bowiem każde z nich spełnia inne role w życiu dziecka. Matka pomimo najszczerzych chęci nie potrafi zapewnić tego, co może zapewnić dorastającemu dziecku ojciec. Śmierć ojca niewątpliwie było wydarzeniem wywołującym krzywdę powódce i którego skutki odczuwać będzie przez całe życie. Mimo wieku (obecnie powódka ma cztery lata), Z. M. jest w stanie zaobserwować różnice między rodzinami, w których ojciec jest obecny, a jej własną rodziną. Z biegiem czasu świadomość braku ojca i jego przedwczesnego odejścia będzie bardziej dotkliwa, co może powodować poczucie bycia gorszą, opuszczoną.

Stanowisko pozwanego, z którego wynika, że istnieje szansa by z biegiem czasu powódka zaczęła funkcjonować w zrekonstruowanej rodzinie i w taki sposób wyrównać krzywdę wywołaną śmiercią ojca, w ocenie Sądu I instancji jest nieuprawnione. Każdy członek rodziny pełni w niej swoją własną rolę i założenie, że luka powstała po śmierci C. M. zostanie w ten sposób wypełniona, jest zbyt daleko idące. Sąd Okręgowy wskazywał, że w literaturze zwraca się uwagę, że na rozmiar krzywdy mają przede wszystkim wpływ: dramatyzm doznań osoby bliskiej, poczucie osamotnienia i pustki, cierpienia moralne i wstrząs psychiczny wywołany śmiercią osoby najbliższej, rodzaj i intensywność więzi łączącej pokrzywdzonego z zmarłym, wystąpienie zaburzeń będących skutkiem tego odejścia (np. nerwicy, depresji), roli w rodzinie pełnionej przez osobę zmarłą, stopień, w jakim pokrzywdzony będzie umiał się znaleźć w nowej rzeczywistości i zdolności jej zaakceptowania, leczenie doznanej traumy, wiek pokrzywdzonego. W świetle tych wszystkich ustaleń i okoliczności, w ocenie Sądu Okręgowego, z pewnością za odpowiednie zadośćuczynienie nie może zostać uznana kwota 20.000 zł wypłacona na rzecz powódki Z. M. w ramach przedsądowej likwidacji szkody. Bezsprzecznie bowiem śmierć najbliższej osoby w rodzinie o prawidłowo funkcjonujących relacjach w sposób niewątpliwie wywołuje ujemne przeżycia w sferze odczuć wewnętrznych, co determinowało rozstrzygnięcie w niniejszej sprawie, w szczególności, gdy osobą zmarłą jest ojciec. Wskazał, że ustalając kwotę zadośćuczynienia miał na uwadze również fakt, iż powódka przyszła na świat dopiero po śmierci ojca. W związku z tym nie przeżyła okresu żałoby, co jednak nie jest równoznaczne z brakiem krzywdy po jej stronie. W ocenie Sądu Okręgowego krzywda doznana przez powódkę Z. M. jest na tyle dotkliwa, że wymaga godnego wynagrodzenia. W konsekwencji mając na uwadze ustalone okoliczności, a także charakter i rozmiar wyrządzonej powódce krzywdy z powodu śmierci ojca, jej długotrwałość

oraz wpływ ujemnych przeżyć psychicznych na dalsze życie powódki, uznał za uzasadnione przyznać powódce kwotę 80.000 zł tytułem uzupełnienia wypłaconego już zadośćuczynienia, która łącznie, w ocenie Sądu I instancji, stanowić będzie odpowiednią rekompensatę niwelującą doznane przez nią cierpienia. Stwierdził, że w pozostałym zakresie powództwo jako wygórowane podlegało oddaleniu. Powódka w odróżnieniu od swojej siostry (której ostatecznie przyznano zadośćuczynienie w kwocie 150 000 zł) nie poznała ojca, nie zaczęła budować z nim relacji. W związku z tym przyznanie Z. M. zadośćuczynienia na poziomie kwoty wypłaconej jej starszej siostrze, stanowiłoby uprzywilejowanie młodszej z siostr i dewaluację więzi jaka istniała między H. M. i C. M..

Przechodząc do analizy roszczeń powódek H. M. i Z. M. opartych o art. 446 § 3 k.c., zgodnie z którym Sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego stosowne odszkodowanie, jeżeli wskutek jego śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej, wskazał, że po stronie powódek niewątpliwie doszło do pogorszenia sytuacji życiowej. Podkreślił, że przyznał to także sam pozwany wypłacając im w toku postępowania likwidacyjnego kwoty po 70 000 zł. W ocenie Sądu kwoty te są jednakże zbyt niskie by wyrównać uszczerbek wywołany śmiercią ojca. Sąd I instancji wskazał, że charakter pracy C. M., perspektywa awansu zawodowego uprawniały do przyjęcia, że status materialny rodziny nie tylko był stabilny, ale także umacniał się. Obecnie potrzeby małoletnich pokrywane są z wynagrodzenia ich matki oraz renty rodzinnej wypłacanej wszystkim członkom rodziny. Jednocześnie wysokość tejże renty jest znacząco niższa od wynagrodzenia uzyskiwanego przez ojca powódek (które obejmowało przecież także dodatkowe wynagrodzenie roczne, dodatki oraz nagrody). Śmierć ojca pociągnęła za sobą nie tylko realne zmniejszenie dochodów rodziny, ale także spowodowała zwiększenie wydatków w pewnych kategoriach. Biorąc pod uwagę fakt, że w dacie śmierci ojca H. M. miała zaledwie trzy i pół roku zaś Z. M. nie przyszła jeszcze na świat i przez kilkanaście najbliższych lat obie nie byłyby w stanie samodzielnie pokrywać własnych potrzeb, Sąd Okręgowy uznał, że dotychczas przyznana na ich rzecz kwota stosownego odszkodowania w żaden sposób nie rekompensowała stopnia pogorszenia się ich sytuacji życiowej. W ocenie Sądu I instancji należną z tego tytułu była kwota 100 000 zł na rzecz każdej z małoletnich powódek. Wobec zaś tego, że pozwany w toku postępowania likwidacyjnego wypłacił na rzecz H. M. i Z. M. kwoty po 70 000 zł, należało zdaniem Sądu Okręgowego uwzględnić ich żądanie zasądzenia kwot po 30 000 zł.

Sąd I instancji wskazał nadto, że datę początkową biegu odsetek w okolicznościach sprawy wyznaczała data wyrokowania. Treść zapadłego orzeczenia była uwarunkowana przebiegiem postępowania dowodowego, koniecznością zasięgnięcia opinii biegłych oraz wysłuchaniem świadka. Dopiero w oparciu o całokształt materiału dowodowego, Sąd Okręgowy był w stanie ocenić stopień krzywdy doznanej przez Z. M., a także zakres szkody doznanej przez obie powódki w związku ze śmiercią ojca. Z tego też powodu żądanie zasądzenia odsetek od daty 29 października 2015 roku do dnia wydania wyroku zostało oddalone.

Wobec tego, że roszczenie powódki H. M. zostało uwzględnione w całości, pozwany na podstawie art. 98 k.p.c. został zobowiązany do zwrotu na jej rzecz kwoty 5 117 zł obejmującej uiszczoną opłatę od pozwu (1 500 zł) oraz wynagrodzenie pełnomocnika (3 617 zł).

Rozstrzygnięcie o kosztach w zakresie żądań zgłoszonych przez Z. M. zapadło w oparciu o treść art. 100 zd. 1 k.p.c. Powódka wygrała proces w 69%, co oznacza że pozwany w takim zakresie powinien ponieść koszty procesu. Składają się na nie po stronie powodowej: opłata od pozwu (8 000 zł), koszty zastępstwa procesowego (5 417 zł) oraz zaliczka uiszczona przez powódkę (999,99 zł), zaś po stronie pozwanego: koszty zastępstwa procesowego (5 417 zł), zaliczka (1000 zł). Koszty sporządzenia opinii przez biegłe wyniosły 624,12 zł. Dokonując stosunkowego rozliczenia kosztów Sąd ustalił, że pozwany powinien zwrócić powódce kwotę 7 699,10 zł z tytułu zwrotu kosztów procesu.

Wobec tego, że zaliczki uiszczone przez strony na poczet kosztów związanych z wydaniem opinii przez biegłe nie zostały w całości wykorzystane, Sąd zarządził ich zwrot na rzecz powódki Z. M. (w kwocie 375,87 zł) oraz na rzecz pozwanego (w kwocie 1 000 zł).

Apelacje od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 12 września 2019 roku wniosły powódki H. M. i Z. M., które zaskarżyły ww. wyrok w części tj. w:

1. *pkt. I na rzecz powódki H. M. w zakresie nieuwzględnionych odsetek za okres od 29.10.2015 do 11.09.2019 od kwoty 30.000 zł.,*
2. *pkt. II. na rzecz powódki Z. M. w zakresie nieuwzględnionej kwoty 50.0000 zł. tytułem zadośćuczynienia oraz w zakresie nieuwzględnionych odsetek za okres od 29.10.2015 do 11.09.2019 od kwoty 130.000 zł.,*
3. *pkt. III na rzecz powódki Z. M. w zakresie nieuwzględnionych odsetek za okres od 29.10.2015 do dnia 11.09.2019r.,*
4. *w pkt. VII w zakresie uwzględnienia kosztów procesu za pierwszą instancję w całości.*

Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciły naruszenie następujących przepisów prawa:

- 1) *art. 446 § 4 k.c. - poprzez uznanie, iż kwota zadośćuczynienia w łącznej kwocie 100.000 złotych jest współmierna i odpowiednia do cierpień jakie towarzyszyły i towarzyszą w naruszeniu deliktem dobra osobistego w postaci braku nawiązania więzi rodzinnej łączącej osobę zainteresowaną ze zmarłym, która powodowałaby ból, cierpienie, poczucie osamotnienia po stracie najbliższych członków rodziny wywołane brakiem rozerwania więzi łączących prawidłowo funkcjonującą rodzinę w rezultacie przedwczesnej i tragicznej śmierci ojca, przewyciężenie przykrych doznań i udzielenie pokrzywdzonej satysfakcji moralnej w postaci uznania odpowiedniej kwoty świadczenia tytułem zadośćuczynienia;*
- 2) *art. 481 oraz 817 k.c. - poprzez błędne przyjęcie biegu początkowego odsetek na dzień 12 września 2019 r. i uznanie, iż brak jest podstaw do przyjęcia biegu początkowego odsetek na dzień zgłoszony w pozwie, które to stanowisko jest sprzeczne ze stanem faktycznym bowiem strona powodowa w postępowaniu likwidacyjnym zgłosiła sprecyzowane roszczenie jak też zgromadzony materiał pozwalał na wcześniejsze ustalenia należnego świadczenia tytułem zadośćuczynienia, a ponadto ubezpieczyciel mógł dokonać pełnych ustaleń w ramach własnego postępowania dowodowego, które zostało pominięte przez pozwanego, a ponadto orzecznictwo i stanowisko w zakresie należnych powódkom kwot świadczenia można było ustalić na podstawie wcześniejszego orzecznictwa również w sprawach prowadzonych na rzecz innych członków rodziny powódek i zmarłego.*

Z uwagi na powyższe, wnosily o:

I. zmianę zaskarżonego wyroku:

1. w punkcie I poprzez:

a) uwzględnienie biegu początkowego odsetek od dnia 29.10.2015 do dnia zapłaty;

2. w pkt. II poprzez:

b) uwzględnienie dodatkowej kwoty 50.000 zł. tytułem zadośćuczynienia,

c) uwzględnienie biegu początkowego odsetek od dnia 29.10.2015 do dnia zapłaty;

3. w pkt. III poprzez:

a) uwzględnienie biegu początkowego odsetek od dnia 29.10.2015 do dnia zapłaty;

4. w punkcie VII poprzez zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki Z. M. kosztów postępowania wg norm przepisanych za I Instancję w poniesionej wysokości wraz z kosztami zastępstwa prawnego;

II. zasądzenie od pozwanego na rzecz każdej z powódek kosztów procesu za drugą instancję wg norm przepisanych.

SĄD APELACYJNY USTALIŁ I ZWAŻYŁ, (...):

Obie apelacje zasługiwały na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy w sposób wszechstronny rozważył zgromadzony w sprawie materiał dowodowy i poczynił prawidłowe, znajdujące należyte odzwierciedlenie w zgromadzonych dowodach ustalenia faktyczne, które Sąd Odwoławczy w całości podziela i przyjmuje za własne. Sąd ten trafnie również uznał, że powódce Z. M. przysługuje wobec pozwanego ubezpieczyciela roszczenie o zadośćuczynienie za śmierć ojca oraz wyjaśniał, że krzywdę doznaną w wyniku śmierci osoby bliskiej bardzo trudno ocenić i wyrazić w formie pieniężnej. Stanowi bowiem ona jedno z najbardziej dotkliwych zdarzeń i z reguły rzutuje na dalsze życie człowieka. Ma to związek z charakterem i siłą więzów rodzinnych oraz rolą pełnioną każdorazowo przez zmarłego w rodzinie. Każdy zatem tego typu przypadek powinien być traktowany indywidualnie z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy, przy czym ocenę tą opierać należy na kryteriach obiektywnych, a nie wyłącznie na subiektywnych odczuciach pokrzywdzonego. Sąd Apelacyjny jednak nie w pełni podziela ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego w kontekście wysokości należnego powódce Z. M. zadośćuczynienia.

Zauważyć w tym kontekście należy, że przepis art. 446 § 4 k.c. daje podstawę do zasądzenia zadośćuczynienia z powodu krzywdy polegającej na cierpieniach psychicznych wywołanych śmiercią osoby najbliższej. W literaturze i orzecznictwie wskazuje się, że na rozmiar krzywdy, o której mowa w tym przepisie, mają wpływ przede wszystkim: wstrząs psychiczny i cierpienia moralne wywołane śmiercią osoby bliskiej, poczucie osamotnienia i pustki, rodzaj i intensywność więzi łączącej pokrzywdzonego ze zmarłym, rola w rodzinie pełniona przez osobę zmarłą, wystąpienie zaburzeń będących skutkiem śmierci osoby bliskiej, stopień, w jakim pokrzywdzony będzie umiał odnaleźć się w nowej rzeczywistości i zdolność do jej zaakceptowania, wiek pokrzywdzonego (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 2011 r., III CSK 279/10). W ocenie Sądu Apelacyjnego wymienione kryteria i okoliczności były brane pod uwagę przez Sąd I instancji, nie w pełni jednak zostały uwzględnione przy ustaleniu wysokości zadośćuczynienia. Zebrany w sprawie materiał dowodowy, w tym przede wszystkim opinia sporządzona przez biegłych sądowych z zakresu psychologii i psychiatrii, nie pozostawia wątpliwości, że rodzinę M. łączyły bliskie i silne oraz prawidłowo ukształtowane więzi emocjonalne. Nie może zatem budzić wątpliwości, że śmierć ojca w wypadku, spowodowała istotne zmiany w zarówno w funkcjonowaniu, jak i stanie psychicznym Z. M., obniżając znacząco tak jakość, jak i komfort jej życia poprzez brak w nim ojca. Została ona bowiem pozbawiona możliwości obcowania z nim, uczestniczenia w jej rozwoju oraz wsparcia z jego strony w trudnych dla siebie sytuacjach. Z upływem czasu Z. M. będzie coraz bardziej tą stratę sobie uświadamiać i trudno ocenić w jaki sposób i na ile z nią się pogodzi. Niewątpliwie o relację z ojcem jest i będzie uboższa od swoich rówieśników.

W ocenie Sądu Apelacyjnego tragiczne w skutkach zdarzenie, w którym brał udział ojciec powódki, wywołało nieodwracalne skutki w życiu powódki, występują obecnie (powódka mimo młodego wieku uświadamia sobie brak ojca, pyta czy inni ojcowie mieszkają na cmentarzu) i mogą ujawniać się także w przyszłości i mieć wpływ na jej dalsze funkcjonowanie.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, naruszenie zatem tak istotnej więzi rodzinnej przez uniemożliwienie jej zbudowania i ukształtowania zasługuje na szczególną ochronę, mająca wyraz wyższej niż uczynił to Sąd I instancji kompensacie finansowej. Dlatego też oceniając całościowo jej rozmiar należało zdaniem Sądu Apelacyjnego uznać, że przyjęte przez Sąd Okręgowy zadośćuczynienie w kwocie łącznej 100.000 złotych z uwzględnieniem kwoty 20 000 złotych wypłaconej na etapie postępowania likwidacyjnego, jest rażąco zaniżone i nie może być uznane za odpowiednie w

rozumieniu art. 446 § 4 k.c. W ocenie Sądu Apelacyjnego w okolicznościach sprawy uzasadnione było przyznanie powódce zadośćuczynienia w wysokości 150 000 złotych, co przy uwzględnieniu, że pozwany wypłacił już z tego tytułu 20 000 złotych oznaczało że powództwo należało uwzględnić w całości, a zatem zasądzić na jej rzecz z tego tytułu kwotę 130 000 złotych. W ocenie Sądu Apelacyjnego dopiero bowiem zadośćuczynienie w łącznej kwocie 150 000 złotych w należyтым stopniu wypełnia swoją funkcję kompensacyjną wobec uszczerbku jaki poniosła powódka poprzez utratę ojca w wypadku komunikacyjnym w dniu 7 maja 2015 roku. Dlatego też dokonano korekty orzeczenia w punkcie II. w powyższym zakresie.

Na uwzględnienie zasługiwały również zarzuty obu Skarżących dotyczące błędnego przyjęcia przez Sąd Okręgowy biegu początkowego odsetek od zasądzonych na rzecz obu powódek świadczeń na dzień 12 września 2019 roku, a zatem na dzień wyrokowania w sprawie przez Sąd I instancji.

Wskazać należy, że orzeczenie Sądu przyznające zadośćuczynienie za doznaną krzywdę ma charakter deklaratoryjny, a nie konstytutywny (vide: wyrok SN z 22 lutego 2007 r., I CSK 433/06). Zobowiązanie z tego tytułu ma charakter bezterminowy. W myśl art. 455 k.c., jeżeli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania. Wynikająca z ww. artykułu reguła ulega jednak modyfikacji w odniesieniu do świadczeń przysługujących od zakładu ubezpieczeń, gdyż według art. 817 § 1 i 2 k.c., zakład ubezpieczeń jest obowiązany spełnić świadczenie w terminie dni trzydziestu, licząc od dnia zawiadomienia o wypadku, jeżeli nie umówiono się inaczej, zaś gdy wyjaśnienie w tym terminie okoliczności koniecznych do ustalenia odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń albo wysokości świadczenia okazało się niemożliwe, świadczenie powinno być spełnione w ciągu dni czterdziestu od dnia, w którym przy zachowaniu należytej staranności wyjaśnienie tych okoliczności było możliwe. Podobna regulacja została zamieszczona w ustawie z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczeń Komunikacyjnych (Dz.U. z 2003 r. Nr 124, poz. 1152 z późn. zm.), gdzie zgodnie z art. 14 ust. 1 tej ustawy zakład ubezpieczeń wypłaca odszkodowanie w terminie 30 dni licząc od dnia złożenia przez poszkodowanego lub uprawnionego zawiadomienia o szkodzie. W myśl ust. 2 cytowanego wyżej artykułu w przypadku gdyby wyjaśnienie w terminie, o którym mowa w ust. 1, okoliczności niezbędnych do ustalenia odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń albo wysokości odszkodowania okazało się niemożliwe, odszkodowanie wypłaca się w terminie 14 dni od dnia, w którym przy zachowaniu należytej staranności wyjaśnienie tych okoliczności było możliwe, nie później jednak niż w terminie 90 dni od dnia złożenia zawiadomienia o szkodzie, chyba że ustalenie odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń albo wysokości odszkodowania zależy od toczącego się postępowania karnego lub cywilnego.

W tym miejscu podkreślić należy, że dłużnik popada w opóźnienie, jeśli nie spełnia świadczenia w terminie, w którym stało się ono wymagalne także wtedy, gdy kwestionuje istnienie lub wysokość świadczenia (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 października 1994 r., I CRN 121/94, OSNC 1995, Nr 1, poz. 121).

Z akt sprawy wynika, że korespondencja w sprawie zgłoszonej przez powódkę szkody była prowadzona już w maju i lipcu 2015 roku. W takiej sytuacji zadaniem pozwanego było ustalenie w terminie 30, a wyjątkowo – 90 dni, podstaw własnej odpowiedzialności oraz jej rozmiarów. Na gruncie omawianych regulacji wskazuje się na istniejący po stronie ubezpieczyciela obowiązek bezzwłocznego, samodzielnego i aktywnego działania w zakresie ustalenia przesłanek odpowiedzialności oraz badania okoliczności wpływających na określenie wysokości należnego pokrzywdzonemu świadczenia. Zapatrywanie takie wynika z faktu, że będący profesjonalistą na rynku ubezpieczeń, zakład ubezpieczeń jest w stanie sprawnie przeprowadzić postępowanie likwidacyjne we własnym zakresie, korzystając z wyspecjalizowanej kadry. W tym stanie rzeczy, bierność ubezpieczyciela, a w szczególności oczekiwanie na wynik toczącego się postępowania sądowego naraża go na ryzyko popadnięcia w opóźnienie lub zwłokę w spełnieniu świadczenia odszkodowawczego. Roli sądu w ewentualnym procesie upatruje się jedynie w kontroli prawidłowości ustalenia przez ubezpieczyciela wysokości odszkodowania czy też zadośćuczynienia. Rzeczą ubezpieczyciela jest natomiast wykazanie, że terminowa wypłata świadczenia należnego osobom uprawnionym nie była możliwa z powodów (np. z powodu trudności z ustaleniem zasady odpowiedzialności, czy rozmiarów szkody wymagających przeprowadzenia postępowania dowodowego), za które nie odpowiada. Tymczasem pozwany w zarówno w pozwie, jak i w dalszym toku postępowania w sprawie takich powodów nie podniósł i ich nie dowiódł,

ograniczając się do wskazania w odpowiedziach na pozew, że jego zdaniem wysokość odsetek ustawowych powinna zostać ustalona od daty wyrokowania. oraz powołując się na występujące rozbieżności w orzecznictwie. Z okoliczności sprawy wynikało natomiast, że sama zasada odpowiedzialności nie była sporna, gdyż świadczenie zostało częściowo zrealizowane już w toku postępowania likwidacyjnego, gdyż pozwany przyznał na rzecz H. M. za śmierć ojca kwotę 70 000 złotych tytułem zadośćuczynienia i kwotę 70 000 złotych tytułem odszkodowania i kwotę na rzecz Z. M. kwotę 20 000 złotych tytułem zadośćuczynienia i kwotę 70 000 złotych tytułem odszkodowania.

W związku z powyższym należało uwzględnić apelacje także w tej części i odsetki od przyznanych kwot tytułem zadośćuczynienia zasądzić od dat wskazanych w pozwach tj. od dnia 29 października 2015 roku.

Z uwagi na powyższe, na mocy art. 386 § 1 k.p.c., Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji.

O kosztach postępowania apelacyjnego postanowił zgodnie z art. 98 k.p.c. i art. 108 § 1 k.p.c.

(...)

--